

O‘TKIR KORONAR SINDROM BILAN SHIFOXONAGA YOTQIZILGAN BEMORLARDA YURAK-QON TOMIR XAVF OMILLARINING TARQALISHI

Raxmonberdiyev Ulug‘bek Abdulmuhammad o‘g‘li

CAMU Kardiologiya yo‘nalishi bo‘yicha

1-bosqich klinik ordinatori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20917935>

Mavzuning dolzarbligi: O‘tkir koronar sindrom yurak-qon tomir kasalliklari orasida o‘lim, nogironlik va mehnat qobiliyatining yo‘qolishiga olib keluvchi asosiy sabablardan biri hisoblanadi. Kasallikning rivojlanishida koronar arteriyalarning aterosklerotik zararlanishi, aterosklerotik pilakchalarning destabilizatsiyasi va tromb hosil bo‘lishi yetakchi patogenetik omillar sanaladi. Bunda arterial gipertenziya, qandli diabet, dislipidemiya, semizlik, chekish, gipodinamiya hamda irsiy moyillik kabi yurak-qon tomir xavf omillari muhim ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda xavf omillarining aholi orasida keng tarqalishi o‘tkir koronar sindrom bilan kasallanish ko‘rsatkichlarining ortishiga sabab bo‘lmoqda. Ayniqsa, bir bemorda bir nechta xavf omillarining birgalikda uchrashi endotelial disfunksiya, aterosklerozning jadallashishi, miokard perfuziyasining buzilishi hamda kasallikning og‘ir kechishi bilan bog‘liq. Ushbu omillar revaskulyarizatsiya natijalari, qayta koronar hodisalar rivojlanishi va uzoq muddatli prognozga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Shu munosabat bilan o‘tkir koronar sindrom bilan shifoxonaga yotqizilgan bemorlarda yurak-qon tomir xavf omillarining tarqalishini o‘rganish, ularning tuzilmasini aniqlash va klinik ahamiyatini baholash kasallikning birlamchi va ikkilamchi profilaktikasini takomillashtirish, asoratlar rivojlanish xavfini kamaytirish hamda davolash samaradorligini oshirish uchun dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot maqsadi: O‘tkir koronar sindrom bilan shifoxonaga yotqizilgan bemorlarda yurak-qon tomir xavf omillarining tarqalishini, ularning o‘zaro uyg‘unlashish darajasini va klinik ahamiyatini o‘rganish. Shuningdek, asosiy xavf omillarining koronar ateroskleroz rivojlanishi hamda kasallikning kechish xususiyatlariga ta‘sirini baholash orqali profilaktik va davolash chora-tadbirlarini takomillashtirish uchun ilmiy asos yaratish.

Tadqiqot materiallari va usullari: Tadqiqot davomida kardiologiya bo‘limida o‘tkazildi. Tadqiqotga o‘tkir koronar sindrom tashxisi bilan statsionar davolanishga yotqizilgan 150 nafar bemor kiritildi. Bemorlarning 96 nafari erkaklar, 54 nafari ayollarni tashkil etdi. Bemorlarning yoshi 38 yoshdan 84 yoshgacha bo‘lib, o‘rtacha yosh 62 yoshni tashkil etdi. Tadqiqotga ko‘krak qafasida ishemik xarakterdagi og‘riq sindromi, elektrokardiografik o‘zgarishlar va kardial biomarkerlar ko‘rsatkichlari asosida o‘tkir koronar sindrom tashxisi tasdiqlangan bemorlar kiritildi. Tadqiqotdan og‘ir hamroh kasalliklar, onkologik kasalliklar hamda terminal holatdagi bemorlar chiqarib tashlandi. Barcha bemorlarda klinik-anamnestik ma‘lumotlar yig‘ildi, antropometrik ko‘rsatkichlar baholandi hamda laborator va instrumental tekshiruvlar o‘tkazildi. Arterial gipertenziya mavjudligi anamnez ma‘lumotlari va arterial bosimning 140/90 mm.sim.ust. va undan yuqori ko‘rsatkichlari asosida baholandi. Qandli diabet tashxisi anamnez hamda glikemiya ko‘rsatkichlari asosida tasdiqlandi. Dislipidemiya lipid spektrining laborator tahlili natijalariga ko‘ra aniqlandi. Semizlik tana vazni indeksining 30 kg/m² va undan yuqori bo‘lishi asosida baholandi. Bemorlarda yurak-qon tomir xavf omillarining tarqalishi tahlil qilindi. Arterial gipertenziya 112 bemorda, dislipidemiya 98 bemorda, chekish odati 57 bemorda, qandli diabet 49 bemorda, semizlik 44 bemorda, irsiy moyillik esa 39 bemorda aniqlandi. Bundan tashqari, 86 bemorda ikki va undan ortiq xavf omillarining birgalikda uchrashi kuzatildi. Instrumental

tekshiruvlar doirasida barcha bemorlarga 12 ta standart ulanishda elektrokardiografiya, transtorakal exokardiografiya hamda zaruratga ko'ra koronar angiografiya o'tkazildi. Chap qorincha ejeksiya fraksiyasi, miokard kontraktil funksiyasi va koronar qon oqimi holati baholandi. Olingan natijalarga statistik ishlov berish uchun variatsion statistika usullaridan foydalanildi. Miqdoriy ko'rsatkichlar o'rtacha arifmetik qiymat ko'rinishida, sifat ko'rsatkichlari esa mutlaq son va foizlarda ifodalandi. Guruhlar o'rtasidagi farqlarning ishonchliligi $p < 0,05$ mezonida baholandi.

Tadqiqot natijalari: Tadqiqotga kiritilgan 150 nafar bemorning 96 nafari erkaklar (64%), 54 nafari ayollar (36%)ni tashkil etdi. Bemorlarning yosh tarkibi tahlil qilinganda 55–74 yosh oralig'idagi shaxslar ustunlik qilib, 102 nafar (68%) bemorni tashkil etdi. 55 yoshgacha bo'lganlar 28 nafar (18,6%), 75 yosh va undan katta yoshdagilar esa 20 nafar (13,4%)ni tashkil qildi. Yurak-qon tomir xavf omillarining tarqalishi tahlilida arterial gipertenziya eng yuqori ko'rsatkich bilan 112 nafar (74,6%) bemorda aniqlangan. Dislipidemiya 98 nafar (65,3%), chekish odati 57 nafar (38%), qandli diabet 49 nafar (32,6%), semizlik 44 nafar (29,3%) va irsiy moyillik 39 nafar (26%) bemorda qayd etildi. Bemorlarning faqat 18 nafarida (12%) birgina xavf omili aniqlangan bo'lsa, 46 nafarida (30,6%) ikki xavf omili, 40 nafarida (26,6%) uchta va undan ortiq xavf omillarining birgalikda uchrashi kuzatildi. Umuman olganda, 86 nafar bemorda (57,3%) polifaktorli xavf profili mavjudligi aniqlandi. O'tkir koronar sindrom klinik shakllari bo'yicha bemorlar taqsimoti shuni ko'rsatdiki, 64 nafar (42,6%) bemorda ST segmenti elevatsiyasi bilan kechuvchi, 86 nafar (57,4%) bemorda esa ST segmenti elevatsiyasiz kechuvchi shakl qayd etildi. ST segmenti elevatsiyasiz shakl ko'proq qandli diabet (37%), dislipidemiya (71%) va semizlik (33%) bilan birgalikda uchradi, bu esa ushbu omillarning klinik kechish og'irligiga ta'sirini ko'rsatadi. Exokardiografik tekshiruv natijalariga ko'ra 58 nafar (38,6%) bemorda chap qorincha ejeksiya fraksiyasi 50% dan past bo'lib, bu guruhda arterial gipertenziya (86%), qandli diabet (52%) va dislipidemiya (74%) nisbatan yuqori darajada qayd etildi. Ejeksiya fraksiyasi pasaygan bemorlarning katta qismida kamida ikki va undan ortiq xavf omillari birgalikda uchragani aniqlandi. Koronar angiografiya o'tkazilgan 94 nafar bemordan 61 nafarida (64,8%) ko'p tomirli, 33 nafarida (35,2%) bir tomirli zararlanish aniqlangan. Ko'p tomirli zararlanish guruhida arterial gipertenziya 85%, dislipidemiya 79%, qandli diabet 46% va chekish 41% ni tashkil etdi. Ushbu natijalar xavf omillarining soni ortishi bilan koronar arteriyalar zararlanishining og'irlashishi o'rtasida aniq bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Umuman olganda, o'tkir koronar sindrom bilan shifoxonaga yotqizilgan bemorlarda yurak-qon tomir xavf omillarining yuqori darajada tarqalganligi, ayniqsa arterial gipertenziya va dislipidemiyaning ustunligi hamda bir nechta xavf omillarining birgalikda uchrashi kasallikning og'ir klinik kechishi, chap qorincha sistolik funksiyasining pasayishi va ko'p tomirli koronar zararlanish bilan bevosita bog'liqligi aniqlandi.

Xulosa: O'tkir koronar sindrom bilan shifoxonaga yotqizilgan bemorlarda yurak-qon tomir xavf omillarining yuqori darajada tarqalishi aniqlandi. Eng ko'p uchragan omillar arterial gipertenziya, dislipidemiya va qandli diabet bo'lib, ular kasallik rivojlanishida yetakchi o'rin egallaydi. Bemorlarning katta qismida ikki va undan ortiq xavf omillarining birgalikda uchrashi kuzatilib, bu holat kasallikning klinik kechishini og'irlashtiruvchi muhim omil sifatida baholandi. Xavf omillarining ko'p bo'lishi chap qorincha ejeksiya fraksiyasining pasayishi va koronar arteriyalarning ko'p tomirli zararlanishi bilan bog'liqligi aniqlanib, bu holat kasallik prognozining yomonlashishiga olib kelishi mumkinligi ko'rsatildi. Olingan natijalar o'tkir koronar sindrom bilan og'rigan bemorlarda erta aniqlash, xavf omillarini nazorat qilish va kompleks profilaktik choralarni kuchaytirish zarurligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, yurak-qon tomir xavf omillarini o'z vaqtida

aniqlash va ularni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar o'tkir koronar sindromning og'ir asoratlarini kamaytirish va bemorlar prognozini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov Sh.K. Kardiologiya asoslari. Toshkent: Ibn Sino nashriyoti, 2021. – 312 b.
2. Yusupov M.A. Ichki kasalliklar (kardiologiya qismi). Toshkent: Tibbiyot, 2020. – 458 b.
3. Ismailov A.R. O'tkir koronar sindromlar diagnostikasi va davosi. Toshkent, 2022. – 198 b.
4. Raximova N.T. Yurak-qon tomir kasalliklari. Toshkent: Abu Ali ibn Sino, 2019. – 276 b.
5. Abdullayev B.B. Klinik kardiologiya. Toshkent, 2023. – 340 b.
6. Norov D.S. Ateroskleroz va koronar kasalliklar. Toshkent, 2020. – 225 b.
7. Braunvald E. Сердечно-сосудистые заболевания (Braunwald's Heart Disease, ruscha tarjima). Moskva: GEOTAR-Media, 2020. – 1450 b.
8. Harrison's Principles of Internal Medicine. New York: McGraw-Hill, 2022. – 3000 b.